

"א גליציאנער שטיקל תורה..."

בו יבואו עניינים שונים על סדר פרשיות התורה

בהגיוני גדולי הדורות מאורי גליציה

כולם אהובים כולם ברורים

להדגיש ולהעמיק בדת נפש משיבת מתן נחליאל

"א גליציאנער
שטיקל תורה..."

להפצת תורת גדולי גליציה

האזינו – שבת שובה || גיליון ש"י

בנוסח התפילה: אבינו מלכנו עשה למענך והושיענו, אבינו מלכנו עשה למען רחמיך הרבים, אבינו מלכנו עשה למען שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו.

נראה לפי עניות דעתי חיבור לג' בקשות הנזכרות לעיל, על דרך דאיתא בספר תפארת הגרשוני בפרשת בראשית בביאור המדרש פרשת האזינו: כי שם ה' אקרא – משה לא הזכיר שמו של מקום עד אחר כ"א מלות, למד ממלאכי השרת שאין מזכירין שמו של הקדוש ברוך הוא אלא אחר ג' קדושות וכו', ואמר משה, דיי שאהיה אחד מז' ממלאכי השרת [שאומרים ג' תיבות 'קדוש קדוש קדוש' – זו' פעמים ג' יהא כ"א תיבות], – שפירש [בעל תפארת הגרשוני] טעם נכון על הזכרת המלאכים [את] השם אחר ג' תיבות והאדם אחר כ"א תיבות.

- דהמלאכים נבראו ביום ב' ובכל יום ויום נבראו ג' דברים חוץ מיום השישי שנבראו ששה דברים, והאדם אחד כולם, נמצאו המלאכים נבראו ביום ב' בתחילה קודם השני דברים אחרים, כי היו ראויים להבראות ביום א', רק כדי שלא יאמרו מיכאל מותח וכו', ונראו אחר ג' דברים של יום א', – ביום ב'.

מה שאין כן האדם שנברא ביום ו' אחרי כ"א דברים שקדמו לו, לכך מזכיר את השם אחר כ"א תיבות, והטעם כתב שם, שנברא אדם באחרונה אחר כל הבריות – בשם הזה, שכל הבריות נתנו דבר מה לבריאת האדם, כדי שאם יחטא ימליצו בעדו, חוץ מן השדים, שלא נתנו מאומה.

וזה שנאמר שגם הקדוש ברוך הוא נתן חלקו, – כדי שנוכל לומר עשה למענך וכו', יעויין שם בספר הנזכר לעיל.

ומוכן שייכות וחיבור הנכתב למעלה, – אבינו מלכנו עשה למענך והושיענו, ולמה יעשה למענו – מפרש אחריו, בשביל רחמיך הרבים, דהיינו כרחם אב על בנים וכמאמר הגמרא ג' שותפים באדם וכו', דלכך נתן חלקו כדי שנוכל לומר עשה למענך.

ואם יקשה לך מנא לך זה, לכך אמר – אבינו מלכנו עשה למען שמך הגדול וכו' שנקרא עלינו, והיינו אחר כ"א תיבות, ולמה, בשביל שנברא אחר כ"א בריות, ולמה באמת נברא אחר כ"א בריות, כדי [שיתנו כל אחד חלק באדם ועל ידי זה יזכה] שימליצו בעדו, ואם כן לכך נתן גם הקדוש ברוך הוא גם חלקו, כדי לרחם עלינו.

זכור ימות עולם [בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך] וגו'.

למה נקראו הנביאים 'אבות' – מחמת שני טעמים – למה מעניש הקב"ה דווקא 'בגוי נבל' – כדי להודיע שמידו היא \

עיין פירוש רש"י [שאל אביך – אלו הנביאים וכו'] דהנביאים נקראו 'אבות' כמו שכתוב אבי אבי רכב ישראל ופרשיו [שאמר אלישע לאליהו בהסתלקו מעמו].

והקשה בני החרף ושנון כמר חיים יהודא שיחי, דהרי אמרו חכמינו זכרונם לברכה – המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, כמו שכתוב ואלה תולדות אהרן ומשה [וכו'] וכן ושאר ישוב בנך, ואם כן כיון דאלישע היה תלמיד אליהו, דלמא לכך קראו אבי אבי ולא מכח הנבואה.

ותריץ בני שיחי, דקשה למה כפול הלשון, אבי אבי, הלא בחד אבי הוי סגי, ועל כרחך לומר דמצד שנים (לא) נחשב לו אב, אחד מצד שהוא רבו ואחד מצד גוף הנבואה, ואם כן מוכח דנביא נקרא אב.

ועוד אמר בני [לפרש] מה שכתוב בגוי נבל אכעיס – ואמר בני הטעם מדוע יהיו דווקא בגוי נבל, היינו דאם לא היו בגוי נבל היו אפשר לטעות דכוחם ועוצם ידם עשה כן, לא ביד השם, אבל כיון שיהיה על ידי גוי נבל, ידעו הכל כי יד ה' עשתה זאת כמו שכתוב תחלה – אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירים וגו' כד כאן דברי בני ואם חכם לבך וגו'.

ספרי אמרי שפר עה"ת לגאון ג' מרנא רבינו שלמה קלוגער ראב"ד ומ"מ דבראד

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי... כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו.

למה נקראו הנביאים 'אבות' – מחמת שני טעמים – למה מעניש הקב"ה דווקא 'בגוי נבל' – כדי להודיע שמידו היא \

¹ עיין במפרשי מסכת אבות שגם חכמי המשנה קרויים כן, ובהדיא קאמר תנא על הלל ושמיא במסכת עדויות בפרק א' משנה ד' שהם 'אבות העולם'. וד"ק.

ספר מרכבת המשנה עה"ת – בנוסחאות הפיוטים – לגא"ה רבי שלמה אב"ד חעלם בעל מרכה"מ על הרמב"ם

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי.

מה שהקשה אדוני אבי זקני בפנים יפות דישעיה אמר להיפוך כו' זאת קושיות הילקוט והספרי, ועיין שם, וברש"י דישעיה ק"א עיין שם.

אך זאת קשה לי, לפי מה דאיתא דמסכת עבודה זרה דף ג'. דשמים וארץ נוגעים בעדותן הם והאיך לקחם משה לעדות, ואף שכתבו התוספות שם דעומדים על קבלת התורה, מכל מקום צריך לומר דעל קיום הוי גם כן נוגעין, וכן כתב בספר יעלת חן, עיין שם.

ואין לומר דנוגע נאמן [להעיד] לחובה, תינח לדעת הסמ"ע חושן משפט סימן ל"ז [ס"ק א' בשם הנימוקי יוסף פרק חזקת הבתים דף קע"ב:], אבל לדעת העיר שושן [-ספרו של בעל ה'לבושים' על חו"מ] שם דנוגע הוי [פסול] מטעם קרוב, ופסול בין לזכות ובין לחובה, תקשי כנזכר לעיל, וכמדומה לי שכבר ראיתי קושיית בספר עבודת עבודה שם עיין שם.

ועוד קשה לפי עניות דעתי בסוף פרשת נצבים כתיב – העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ, ופירש רש"י שם – שהתירתי בכם מהשמים והארץ, מה שמים וארץ שאינם בשכר ועונש עושין תפקידם, מכל שכן אתם כו', - הא איתא שם בעבודה זרה דגדול מצווה ועושה ממני שאינו מצווה ועושה, ופירשו התוספות שם שהיצר הרע כופהו, ואם כן אין ראיה משמים וארץ שהם אינם מצווים ואין להם יצר הרע.

ועוד תקשי דהא אף על פי שיש להם שכר, הא אסיר להיות עובדים על מנת לקבל פרס.

אך דיש לומר לזה, דחכמינו זכרונם לברכה אמרו דיראה לגבי משה מילתא זוטרתה היא, וזהו פירוש למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, וזהו שאמר להם משה תוכחה – נהי דיש להם יצר הרע, מכל מקום יהיה לכם יראת העונש על כל פנים – קל וחומר משמים וארץ כנזכר לעיל.

ומכל מקום תיקשי קושיא הראשונה, ויש ליישב, דנהי דהעיר שושן פוסל לנוגע [בעדות] מטעם קרוב, היינו בעוד שהוא נוגע, ובמה שהוא נוגע, אבל אם כבר סילק מנגיעתו, איתא בחושן משפט סימן ל"ז דמהני.

והכא כיון דשמים וארץ עומדים על קבלת התורה ולא על הקיום, כמו שכתבו התוספות שם, יש לומר, דנהי על קיום התורה אינם נאמנים

בעדותן לישראל, דיש לומר דאומרים כן מפני הטובה שהיה לשמים וארץ מישראל.

אבל לרעתם נאמנים, דאחר כך נוגע לא פסול מטעם קרוב אלא רק משום חשד לשר כמו שכתב הסמ"ע, וכבי האי גוונא אף העיר שושן מודה, ובפרט בשמים וארץ שהמה עושין הדין לרעה כפירוש רש"י – מקרי 'עושה דבר' [היינו ולא 'נוגע'], ואין בכלל קרוב שיהיה עד פסול כמו שכתב הראב"ד ובהרא"ש דמסכת מכות עיין שם, ולא פסול רק משום חשש שקר, ולכך לרעה מהני עדותן שתהיה יד העדים בהם לרעה, ולכך לקחן משה לעדות, כנזכר לעיל ודו"ק.

ספר חמדת צבי על התורה לגא"ה רבי צבי הירש הורוויץ מבראד

שובה ישראל עד ה' אלקיך... קחו עמכם דברים ואמרו אליו כל תשא עון...

א המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לשוב - רק על ידי זיכוי הרבים יוכל לשוב - וזה ע"י שיתפלל על רבים שישובו א

עוד יש לפרש מה שכתוב שובה וגו', כי הנה המחטיא רבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה [יומא פ"ז]. ואבות פרק ה' משנה י"ח ועוד], אבל מכל מקום אם עושה תשובה מתקבל.

ותחת שהחטיא רבים תיקונו שיזכה את הרבים, כמו שכתב בשערי תשובה לרבינו יונה, - וזהו שכתוב - קחו עמכם דברים וגו' ואמרו אליו כל תשא עון, רוצה לומר שתבקשו רחמים בעד כל החוטאים שיכופר כלולם ועל ידי זה תהיו מזכים הרבים ויתוקן חטא ממשול הרבים.

ולזה אמר שובה ישראל עד וגו', רוצה לומר - מעצמך, כי לא יספיקו מן השמים בידו, וזהו שכתוב כי כשלת בעונך - כלומר, אם הכשלת אחרים בעונך.

תכלת מרדכי עה"ת פרשת וילך אות י"ד לגא"ה רבי שלום מרדכי הכהן שוואדראן אבד"ק ברעזאן ובעל 'דעת תורה' ו'שו"ת מהרש"ם' וש"א

|| תגובות קוראנינו על הגליונות הקודמים: ||

מאת הגא"ה ר' מאיר הכהן מאיעס שליט"א דומ"ץ דחסידי בעלזא בארה"ב:

הנה במ"ש בגליונכם לראש השנה הווארט הידוע על מה שאומרים בזמירות שבת מעבור דרך וגבולים מעשות היום פעלים בשם הגא"ה ר' חנה קאלאשיצער זי"ע הי"ד בשם הרב הקדוש מגארליץ, הנה ראיתי בגליון 'פניני קודש' - דברי תורה מאת כ"ק מו"ר אדמו"ר

אין מספיקין בידו, וצ"ע. - ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם ובתוספות יו"ט באבות שם, שהתו"ט פירש ש'אין מספיקין' הכוונה שלא יסייעוהו כשאר הבא לטהר, אבל לא שימנעו ממנו, אבל הרמב"ם פירש שודאי שימנעו ממנו לשוב. [וביומא סוף פ"ח משמע קצת אחרת וצ"ע].

⁵ ולכאורה יש להמתיק זה יותר דאפילו קודם שמבקש בעד אחרים הוא כבר ממזכי הרבים, שהרי שנינו בברייתא, [יומא פ"ו:] - היה רבי מאיר אומר, - גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו, שנאמר ארפא משובתם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו, 'מהם' לא נאמר, אלא 'ממנו'. וחזו"ן דבזכות תשובתו על עצמו כבר מזכה את הרבים, רק להנ"ל דאמרינן ד'אין מספיקין', ולפי פשט הרמב"ם שימנעוהו מלחזור הוא עצמו בתשובה, אם כן כיצד יוכל לעשות כן, אלא על ידי שיתבקש על אחרים - עוד קודם שהוא עצמו יחזור בתשובה כמו שעולה מדברי הגהמ"ח ז"ל, - יהא בכלל מזכי הרבים ויזכה לחזור הוא עצמו בתשובה שלימה, כנלענ"ד בס"ד ודו"ק. [ועיין מה שציין שם הגרעק"א בגליון הש"ס: - הרמ"ע מפאנו במאמר חיקור דין ח"א פ"ד כתב, פירוש חלקם בברית האלה להיות ערבים זה לזה - הוא הנמחל בזכותו, עכ"ל].

² זה לשון מרנא ורבנא גא"ה רבינו שלמה יעקב יוסף קלוגער ב'עבודת עבודה' שם: - [עמ"ש הגמ' - שמים וארץ נוגעין בעדותן הם] "מזה יש להוכיח דלא כדעת הלבוש בחו"מ ס' ל"ז [ס"א] דס"ל דנוגע פסול אף לחובה, דא"כ הרי מקרא מפורש האזינו השמים ואדברה - ומבואר בדברי רז"ל ורש"י - שהיו עדים בדבר, וקשה, הרי מפורש כאן דשמים וארץ נוגעין בעדותן הן, וא"כ כיון דהם נוגעים, א"כ אף לחובה פסולים ואין הזמנים להעיד לחובה, ובע"כ דנוגע כשר לחובה דלא כהלבוש, ומקרא מלא - ואעידה בם את השמים ואת הארץ. עכ"ל.

³ אבות פ"א מ"ג - 'אנטיגנוס איש סוכו קיבל משמעון הצדיק הוא היה אומר - אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס'.

⁴ המהדירים ציינו כאן - לדרשות חתם סופר דף ש"נ סע"א, - ומש"כ פ' שלח אות ב' צ"ע ועי"ש על הגליון. [היינו דבפרשת שלח כתב הגא"ז ממש"כ הבית יוסף והמגן אברהם בשו"ע או"ח סימן תק"פ, שהמרגלים עשו תשובה ולא נתקבלו תשובתם, ודקדק הגא"ז, שהרי אין לך דבר העומד בפני התשובה, ויישב שהוא מחמת שגרמו להחטיא את הרבים וקיי"ל כהמשנה הנ"ל באבות שהחוטא ומחטיא אין מספיקין בידו לעשות תשובה. - וזה סותר למש"כ כאן שאם שב מעצמו מתקבלת תשובתו רק

מבעלזא שליט"א שיו"ל כעת לראש השנה דהאי שתא, שחידש דבר זה מדנפשיה, ושפתיים יישק.

מאת הרה"ג רבי יעקב יהושע בונים שליט"א עורך הגיליון הנחמד 'נחלת יעקב יהושע':

הנני להביא בפניכם ב' פרפראות הנוגעות לענייני ראש השנה שחל להיות בשבת, להנאות קוראי הגיליון החשוב הע"י:

1. טעמים מגאה"ג רבינו שלמה קלוגער ז"ל שאין נופלין ב'כורעים' שבעלינו בר"ה שחל בשבת 1

האחת היא מאת האחד מגדולי גאוני גאליציה גאה"ג מרנא רבינו שלמה יעקב יוסף קלוגער ז"ל בהגהות 'חכמת שלמה' על השולחן ערוך [אור"ח סי' תקצ"ב ע"ד הרמ"א בהג"ה שאפי' בשבת אומרים 'היום הרת' וכו'] שהביא טעם נחמד על מה שנהגו במקצת קהלות שלא נופלין וכו' ורעין בעלינו, וביוה"כ נופלין, - "והנה לכאורה הוא מחוסר טעם כלל, מה ענין נפילת כורעים בעלינו חילוק בין שבת לחול, ואחר כשנתיישבתי בדעתי אמרתי מנהגן של ישראל תורה היא וכן ראוי לעשות ויש בו תרי טעמי, שהעיקר הטעם מה שנופלים בר"ה ויוה"כ על פניהם ולא בכל השנה, היינו מכח שלא יהיו כדוברי שקרים לפניו יתברך שאומרים ואנחנו כורעים ואין עושין כן, ובלחש אי אפשר, שיהי' הפסק בתפילה ויצטרכו לעקור ממקומם, לכך תקנו שיהיו נופלין בחזרת הש"ץ, ועכ"פ לא יהא מחזי כשקרא כיון דעושין כן פע"א, רק דבכל השנה אין מדקדקין על זה, רק בר"ה דהדין קשה בלי ליתן פתחון פה לשטן, וכמו כן בעינים לדייק בנוסח התפילה, מה שנשמרים בזה בר"ה יותר מכל השנה, כן הכ"נ בזה.

2. שינוי בכח המקטרג בין שבת לימות החול 1

ולכך תינח בחול דהרשות לשטן לקטרג וכוחו קשה אז, לכך צריך לזהר שמירה יתירה בזה, אבל בשבת כיון דאין תוקעין בשופר והיאך לא חששו חז"ל דלא יערבב שטן?

ועל כרחק דבשבת בלאו הכי אין כוחו [של המשטין] קשה ואין בידו לקטרג, וכמו שכתב גם היערת דבש [ח"ב דרוש א' ד"ה אבל באמת] כן, ואני בדרוש לשנת תקצ"ח, ולכן אין צריך לזהר בזה כמו בכל השנה, אך ביוה"כ...

3. בשבת הוא בחינת בנים ולא בחינת עבדים וא"א דלהוי תרתי דסתרי 1

ועוד י"ל בטעם הדבר, דהנה ענין כריעה והשתחויה זה הוי מדרגת עבד, שכן מלך אף אם משתחוה לאביו אינו רק השתחויה כל דהו, אבל לא בקידה עד לארץ ולכן הוי זה מדרגת עבדות.

ולכך הנה כל ימות השנה הרי אנו במדרגת עבדים למקום, אבל בשבת אנו במדרגת בנים, דאם היינו במדרגת עבדים לא היינו יכולין לשמור שבת, דגוי ששבת חייב מיתה [סנהדרין נ"ח:] מכח מה שנאמר במדרש [דברים רבה, פרשה א', י"ח] משל למלך ומטרונא ועבד הכניס ראשו ביניהם חייב מיתה, אבל הן רשאי להכניס ראשו ביניהם.

ולכך במה שאנו שומרים השבת מוכח דאנו במדרגת בנים, ולכך אין ליפול אז כורעים, דהוי תרתי דסתרי אהדי. עכת"ד השייך לענייננו, עי"ש העניין עד סופו ותירוה נחת, [שביאר ג"כ שאין חוששין לערבוב השטן בשבת - כיון שהשטן חושש לקטרג על בנים, משא"כ כשנמצאים בבחינת עבדים, - ולכן אין נופלין אבל הש"ץ נופל כדי שלא יהא כדובר שקרים ח"ו ודו"ק].

4. יש ענין לתת עליה לבעל תוקע בר"ה שחל בשבת 1

השנית, הוא בענין החידוש הנפלא להלכה שנמצא בהגהות 'קצה המטה' על המטה אפרים בסימן תקפ"ד, [לגאה"ג רבי חיים צבי עהרנרייך אב"ד מאד ז"ל] שהביא בס"ק ל"ז על מה שכתוב במט"א [בשם רמ"א בשם כל בו] שיש נוהגין לקרוא להבעל תוקע במנין

החמשה קרואים, דהמט"א עצמו בספרו 'שערי אפרים' [שער ב' סעיף ט"ו] הביא זה להלכה והעיר ע"ז ב'פתחי שערים' שלו שם [ס"ק ב'] שיש לדייק לשון 'חמשה קרואים', וכתב דאולי הוא לאפוקי דבהמקומות שעושין הוספות ביו"ט בחול, יהא הבעל תוקע דווקא ממנין החיובים של היום, וכן דלאו דווקא חמשה אלא דהמפסיר הוא גם כן שפיר ליתנו להבעל תוקע.

ובקצה המטה כתב דאולי הכוונה לכך שבראש השנה שחל להיות בשבת, יקפידו לקרוא לו ממנין החמשה הראשונים, ולכך כתב חמשה, ובהגהות שערי רחמים על השערי אפרים הביא דבריו והקשה עליהם.

אבל עכ"פ מדבריו אנו למדין שיש עיקר ושורש לומר שצריך לכבד הבעל תוקע גם בא' דר"ה שחל להיות בשבת, ולכאורה הרי אינו תוקע ומה יש לכבדו, רק רואים בזה חידוש נפלא שכוחו של הבעל תוקע יפה גם כן בשבת אע"פ שאינו תוקע והראיה שיש לכבדו בעליה לתורה, ודו"ק.

[אמר העורך: ובהא אנהרינהו לעיינין, בבית המדרש שבט הלוי פה ירושת"ו בהאי שתא אירע בטעות שקראו ביום הראשון להבעל תוקע, וטען לומר שהרי כל מה שנותנין להבעל תוקע עליה הוא מחמת שפיקודי השם ישירים משמחי לב, ובמה שיתנו לו עליה יוכל להיות בשמחה ויאשר כוחו לתקוע - כן כתב הלבוש כאן - וממילא כיון שאינו תוקע אינו עולה - אמנם בס"ד הבאנו מדברי הגאון הקצה המטה' הנ"ל להצדיק את 'טעותו' של הגבאי שכראוי עשה, ועלה הבעל תוקע לתורה.

5. מנהג פוזנא לכבד גם ה'בעל מוסף' 1

ובהיותי בזה, ראיתי שבאמת הובא במג"א דמנהג פוזנא הוא גם כן לכבד את הבעל מוסף בעליה, ועולה על כולנה בביאור הגר"א כתב שהוא מחמת שהבעל תוקע הוא ככהן גדול שעובד עבודת היום ביום הכיפורים ועולה לתורה גם כן.

6. מדברי הגר"א עולה שעדיף ליתן לבעל תוקע דווקא מפטיר! 1

ועיין בדמשק אליעזר וכן בברכת אליהו [הע' 2] ששם נתבאר בארוכה עפ"ד הגמרא דהרי שופר הוא כלפנים, ומחשיב כעבודה וכו', וממילא לפי"ז יצא לו שם שמוטב לכבד את הבעל תוקע בעליית מפטיר שקוראין בה קרבנות היום [וכעין מה שהובא בפתחי שערים מהגאון הבית אפרים שלא דווקא ממנין החמשה קרואים אלא אף מפטיר שפיר יאות, ולהגר"א משמע דלכתחילה עדיף מפטיר] וכו' עי"ש.

ולפי זה שפיר משמע דיש לנו לכבד את הבעל תוקע בעליה בר"ה שחל להיות בשבת, לסימנא, דלעולם מדין התורה היה עליו לתקוע היום, ודוחה שבת וכעבודת הכהן הגדול שמכפרת עוונותינו וכמו שהכה"ג עולה כך גם הוא, אבל מתקנת חכמינו זכרונם לברכה דשמא יעביירו, אנו מניחים השופר ואיננו תוקעים וזו המלצה טובה בעדינו כמ"ש בספרים, ועליה זו שיעלה הבעל תוקע היא מליץ יושר היותר טוב בעדינו, ודו"ק.]

מאת העורך:

אעורר על אשר שאלוני, שנאמר בשם אחד המגידים בדורנו, שצריך לקצר מאוד בשחרית של ראש השנה, ולראיה מובא מדברי הגאה"ק הרבי ר' יונתן אייבשיץ זיע"א ב'יערות דבש' [ח"א דרוש י"ד] שזעק מרורות על זה.

והנה לא באתי להכניס ראשי בין ההרים הגבוהים האלה, אם להאריך במקום שאמרו לקצר או לקצר במקום שאמרו להאריך, ואיני כדאי ליכנס בין כידודי אש היוצאים מפומייה דרבנן רבוותא בענין זה.

אך להביא ראיה מדברי היערות דבש בזה, לכאורה אין הנידון דומה לראיה, כי שם מיירי הגאה"ק ז"ל בחזונים שמזמרים זמירות פריצים

בתפילה, וכל כוונתם להתנאות ולהתגאות וכו' ולא לעורר לב המתפללים או ליפוי ולכבוד לתפילה שמתפללים לפני הקב"ה.

\ האיסור לשנות הניגונים \

וכן כבר העתיק גם כן הגאון בעל 'מטה אפרים', בסימן תקפ"ד, ושם בס"ק י' הובא בקצה המטה את דברי היעירות דבש הנ"ל, ועיין ותראה ששם העתיק תיכף, שלא לשנות מהניגונים [ידוע לדוגמא שאסור לשנות מניגון 'והכהנים והעם' במוסף דיוה"כ שהוא מקובל עד המהרי"ל ז"ל וממנו למעלה בקודש עד ללויים בבית המקדש], ואדרבה, מי שמשנה מהניגונים רב עונשו כי מבלבל דעת הציבור מכוונת התפילה, ומשמע דאותם הניגונים שישנם, מוסיפים לכוונת הציבור.

ובקצה המטה הביא בשם ספה"ק תולדות יעקב יוסף (בהקדמה) - [בפרשת צו] שמחמת שישנן כוונות גדולות במילות התפילה [ובפרט] בתפילת שמונה עשרה, ובפרט בראש השנה ויום הכיפורים, על כן 'היו מאריכים בתנועות', וכן הוא בספה"ק ייטב פנים, במאמר 'שפת הים' לשביעי של פסח בשם הה"ק מרימנאב בשם הה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג ז"ע, וכן בס' תיקון הנפש הנספח לס' כולם אהובים [סופ"ט].

וכגון מה שהובא במהרי"ל - ראש השנה - "לאחר סיום 'האחוז' [ביד מידת משפט], היה מהרי"ל שוחה ביותר, והזכיר מה שהזכיר, ושמעתי מעיד על הר' זלמן שטן שביקש ממהרי"ל למסור לו הזכרה זו כדי שיוכל לכוין גם כן בהיותו ש"ץ ולא רצה לגלות לו..."

וכן איתא שם בהלכות ר"ה דמהרי"ל - "היה מאריך בזכרנו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה - ב'עלה ויבוא', וכן היה מאריך מאוד כשאומר אתה, - ולפי הנראה היה מכוין למידת אתה הידוע למקובלים..."

וממילא דבר גדול הוא נוסח וניגוני התפילות דימים הנוראים, וחלילה וחס לנו מלשנות הדברים האלה, וגבי פיוטים מבואר בשו"ע להדיא שמאריכין ואין כאן מקומו.

אן אויסשפראך...

סיפר הרה"ח ר' זלמן הופמאן ז"ל שהיה משמש בקודש אצל מרן קוה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א, שבליל הושענא רבא היה המנהג שהרב ז"ל היה אוגד את ההושענות והיה אוגד גם עבור המשמשים, שזכו לקבל מיד קדשו.

ופעם אחת כאשר אגד מרן זי"ע את ההושענות עבורו, פנה אליו והורה לו להזכיר שמו ושם אמו, וכמובן שהזכיר ואמר: 'שמואל אפרים זלמן בן רחל לאה'... נענה מרן זי"ע: - "אה, אפרים זלמן" איז א טייערע נאמן [אפרים זלמן הוא שם חשוב], היה פעם יהודי בשם רבי אפרים זלמן מרגליות שחיבר את הספר 'מטה אפרים' והוא היה ממש מלאך!!!..."

בנעוריו, הגיה הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות, בעל 'בית אפרים' ושאר ספרים, בספר הק' עץ חיים, והראה את הגהתו להמקובל הה"ק ר' משה אוסטרער בעל 'ערוגות הבושם' ולגאיה"ק רבי חיים צאנזער זי"ע שניהם מחכמי ה'קלויז דבראד' והודו לו שכן האמת. ובראש השנה ויום הכיפורים היה מתפלל מתוך סידור האר"י הק'.

ועוד יסופר על קדושתו, שהחליט בנעוריו שלא להשתמש בכתר הרבנות כאשר נהג זקינו גאון ישראל בעל 'תבואות שור' שהיתה לו

משרפת יי"ש בזאלקאווא, ולא רצה ליהנות מכתרה של תורה, ועל כך שכן שימש ברבנות בצעירותו, בעיר היבנוב, התחרט מאוד.

ידוע שהיה יחסו לחסידות ותלמידי מרנא הבעש"ט הק' זיע"א ביותרת הכבוד ובהערצה רבה, כאשר נראה מבין שורות ההסכמות שכתב על ספה"ק מגדולי החסידות שנדפסו בימיו.

ומסופר עליו שהסתופף פעם אחת בצל הגאיה"ק ה'אוהב ישראל' הרב מאפטא, ופעם אחת שאל אותו הרב מאפטא - שיפרש לו את דברי הירושלמי - 'רבי חייא נפק לקרייתא, חזי דמחללי עצרתא, אמר, - 'למחר אכתוב לכם', למחר כתב בפיתקא: "עצרת תהיה לכם, אל תקרי תהיה אלא תחיה, ומי האיש החפץ חיים ישמור חג עצרת מלחללו".

וצריך ביאור מדוע לא אמר להם תיכף הדברים הללו? - ובתוך כדי דיבור השיב הגאון רבי אפרים זלמן ז"ל: - הדבר פשוט על פי דברי חז"ל במסכת מגילה כ"ד. - אמר ליה ר' חייא לרבי שמעון ברבי, - אלמלי אתה לוי פסול אתה מן הדוכן, דעבי קלך, [הלך ר"ש ברבי ו]אתא אמר ליה לאבוב, אמר ליה [רבי לבנו רבי שמעון -] זיל אימא ליה, - כשאתה מגיע אצל וחכיתי לה, לא נמצאת מחרף ומגדף [ופירש רש"י, שהיה קורא לחית"ן הה"ץ ונראה כאומר והכית].

ואם כן, לא היה רבי חייא לדרוש בעל פה - אל תקרי תהיה אלא תחיה, דלא היה יכול לבטא אות חית, לכן אמר 'אכתוב בפיתקא', והרב הקדוש מאפטא נשקו על ראשו...

אחד מן הדברים המעניינים שהיו ביניהם, היא ה'מחלוקת' בענייני משכורת הרב, שכידוע הבית אפרים היה מתרעם על פרנסי קהילת בראד שהיו מחמירים במסים וארנוניות על אחרים ופטרו עצמם מלשלם. - וכאשר היתה אסיפת מנהיגי בראד שבה דנו על אודות משכורתו של הגמרה"ש"ק, ביקש הבית אפרים להסיר את השאלה מעל הפרק, ואמר שהוא מתנדב להקציב לרב כדי מחייתו בכבוד, כראוי לערכו וחשיבותו, שכן הוא ידע והכיר בערך האמיתי של תורה...

אבל הגמרה"ש"ק סירב לעומתו לקבל הצעה זו, ונימק שאין זה מן הראוי שהרב יהיה תלוי בנדיבות ליבו של בעל הבית אחד, אפילו הוא מן המובחרים והמעולים שבעיר, משכורת הרב צריכה - לדעת הגמרה"ש"ק, לבוא מהכנסות הקהילה שבהן משתתפים כל בני העיר, וכן הוחלט באסיפה, והבית אפרים נהנה מאוד מדבריו המחוכמים של הגמרה"ש"ק.

לסיום יריעה קצרה זו, נקנח בעובדא שהגאון ז"ל בעצמו מספר עליה בספרו 'מעלות היוחסין', בזה"ל: "בהיותי בעונת הפעוטות, שאל אאמור"ר הרה"ג ז"ל ממני שאילתא, במה שכתב החכם צבי סימן צ"ג להסתפק באדם הנוצר על ידי ספר יצירה, אם מצטרף למנין עשרה, אם יש בידי איזה ראייה בענין זה.

ואען ואומר, יש ויש, ממה דאמרינן במסכת ברכות מ"ז: - מעשה ברבי אליעזר ששחרר עבדו להצטרפו למנין, ופריך בגמרא, והא המשחרר עבדו עובר בעשה, ומשני - מצוה שאני, [והרי] מצוה הבאה בעבירה הוא? - מצוה דרבים שאני, עיין שם. - והרי רבי אליעזר היה מקובל גדול כידוע מעובדא דשה"ש, והיה לו לברוא אדם על ידי ספר יצירה ולצרפו שלא יצטרך לעבור בעשה, אלא שמע מינה דאין לצרפו למנין, וצהבו פני אאמור"ר ז"ל, ואמר, - "אם חכם בני וכו', עכ"ל.

בברכת 'גמר חתימה טובה' לכל קוראינו היקרים בכל רחבי תבל!

תחל שנה וברכותיה, שנת טובה וברכה, גאולה וישועה, הצלחה וסייעתא דשמיא, מזל ונשיאת חן וחסד בעיני אלקים ואדם, ברכת טוב עליכם, מהררי ציון וירושלים, להיחתם בספר של צדיקים גמורים לשנה טובה ומתוקה כדבש!

לט"ג הגאיה"ק רבי נפתלי חיים בהגאיה"ק רבי מאיר מדז'קוב - ירושת"ו ובעל 'מנחה חדשה'

[יום הכיפורים - תרנ"ה - מסופר שכל ימיו נהג לסיים שיחותיו עם אנשים במילה 'והכהנים' בניגון סדר העבודה ביה"כ, ואיש לא שאלו על כך, וביוה"כ בשנת תרנ"ה כאשר אמר הש"ץ 'והכהנים' בסדר העבודה, נסתלק רבי נפתלי חיים לשמי רום. - 'החכמה מאין' בערכו]

ובברכת שבתא טבא: עורך הגיליון - חיים משה הכהן זורגר - AGALITSYANER@GMAIL.COM